سیناریۆی ڕەش, سیناریۆی سپی

باسێک دەربارەی ڕەوەندی هەلومەرجی سیاسی لە ئێراندا

نووسینی مەنسوور حیکمەت

وەرگێڕانی بۆ کوردی بەکر ئەحمەد

ڕوونکردنەوەیەکی کورت:

باسی سیناریۆی ڕەش لە ئەپریلی 1995دا نووسراوە. خوێندنەوەیەکی ئاییندەبیانەیە بۆ ئەو ڕووداوە سیاسییانەی کە سیناریۆکانی ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی ئێران لەبەردەم بزووتنەوە سیاسییەکانی ئێراندا دایدەنێت. بەڵام هاوکاتیش باسێک نییە تایبەت بێت بە ئێران. بەڵکو سەرنجدانێکی ئەو ڕووداوە جەرگبڕانەی دنیای ئەمڕۆی ئێمەیە کە لە بەشێکی گەورەی ئەمڕۆکەدا دەگوزەرێ. سیناریۆی ڕەش, وەک مەنسوری حیکمەت لەم وتارەدا ئاماژەی پێدەکات, لە هیچ جێگایەکی ئەدەبیاتی مارکسیستیدا ئاماژەی پێنەکراوە. مەنسوری حیکمەت, سیناریۆی ڕەش بە هەلومەرجێک دەڵێت کە:"تیایدا قسە لەسەر گۆڕینی کۆمەڵگا نییە، بەڵکو لەسەر تێکوپێکدانی چوارچێوە مەدەنییەکانی کۆمەڵگایە, ئەویش نەک بە خواست و ئیرادەی جەماوەر, بەڵکو ڕێک بە پێچەوانەی خواست و ئیرادەی ئەوانەوە و لە هەناوی دەسەپاچەیی و بێچارەبوونێکی گشتیدا."

ئەم وتارەی بەر دەستتان, دەستێکی دامەزراندنی باسەکەیە و چوارچێوەیەکی گشتی تر دەداتە دەست. بەشی درێژی وتارەکە لەسەر ناساندن و پۆلاریزەکردنی هێزە سیاسییە جیاوازەکانی ناو دەروونی بزووتنەوە سیاسییە کۆمەڵایەتییەکانی ئێرانە و دەسنیشانکردنی جێگاو ڕێگای ئەو بزووتنەوانەن کە لە کەوتنە کاری سیناریۆی ڕەشدا قازانجبەرن و خۆشیان زەخیرەیەکی گەورەی بەرینکردنەوەی سنوورەکانی سیناریۆی ڕەشن.

ئەوەی لە عێراقی ئەمڕۆدا دەگوزەرێ, کەوتنە کاری ئەم ماشێنە گەورەیەی سیناریۆی ڕەشە. وەرگێڕانی ئەم وتارە لەمڕۆکەدا بۆ سەر زمانی کوردی, دەکرێ یاریدەدەر بێت بۆ ناسینی ئەو چوارچێوەیەی کە تیایدا, جەماوەرێکی بەرینی خەڵک, بە دەر لە ئیرادە و خواستی خۆیان, لە ناو هەلومەرجێکی بەسەر فەرزکراودا, هەڵتەکاندنی بنەماکانی کۆمەڵگا بە چاوی خۆیان دەبینن و لە ناچارییەکی گەورەدا, چاوەڕوانی دەکێشن. هێزەکانی سیناریۆی سپی, ئەوانەن کە لە ناو ئەم چوارچێوەیەدا, هیوا و ئومێدی بەرپێگرتن بەم ترازیدیایە بە ئینسانەکان دەبەخشنەوە و دیفاعکردن لە پاراستن و حورمەتی ئینسانی ئەوان و کۆمەڵگا, بە ئەرکی فەرامۆشنەکراوی هەر ئێستاکەیان دەزانن.

سيناريؤي ڕةش, شَيوةي ثرسيارةكة

باسی سیناریۆی ڕەش , لە سەرنجدانێکی بناغەییەوە دەستپێدەکات کە لە پلەی یەکەمدا پەیوەندی بە ئێرانەوە نییە, بەڵکو پەیوەندی بەم قۆناغەوە هەیە کە ژیانی تیا بەسەر دەبەین. لەم ڕۆژگارانەدا, هەر کاتێك تەماشای تەلەفیزیۆن دەکەیت, ئەو ئینسانە دەربەدەرانە دەبینیت کە ئەوەی لە ژیانیاندا بۆیان ماوەتەوە, ناویانەتە سەر شانیان و لەدەست کارەساتێك هەڵهاتوون. لە سەر چەقی فلانە دووڕیاندا, لە بەردەم هەواڵنێرەکانی "سی ئێن ئێن"دا ڕاوەستاون و دەربارەی ماڵوێرانییەکانی خۆیان دەپەیڤن. دواتریش گردۆلکەیەك لە ئینسانی کوژراو, تەقینەوەی تۆپ و موشەکەکان, شارە وێرانکراوەکانی خۆیان نیشاندەدەن. چەند دیمەنێك کە زەمینەکانی هەواڵ پێکدەهێنن. ئەو هەستەی لای بینەرانی ئەم دیمەنە دروستدەبێت ئەوەیە کە ئەم کارەساتە شتێکی چاوەڕواننەکراو نییەو تایبەت بە تاکێك نییە. ئەم کارەساتانە ئەنجامی ڕووداوێك نین کە کۆتاییان هەیە, یان شەڕێکە و لە دەرەوەی "قاعیدەدا" ڕووی داوە و بڕیارە کۆتایی پێبێت. ئینسان هەستناکات کە ئەم قوربانییە خۆی بەشێك لە کێشەکە بێت و یان ڕۆڵێکی لە چارەنووسی تاریکی خۆیدا هەبێت, یاخود بڕیارە دوو سبەی بۆ ڕزگارکردنی خۆی کارێك ئەنجامبدات. ئینسان هەستدەکات لەگەڵ دیمەنەکاندا, شایەتی یەك هەلومەرجی هەمیشەییەیی و یەك شێوە ژیانە, شایەتی بێچارەییبوونێکە, وەك ئەوەی سیناریۆی بەسەردافەرزکراوی ژیانی ژمارەیەکی زۆر لە ئینسان بێت کە نە خۆیان و نە بینەرانی دیمەنیش بڕیارە کارێکیان لەبەرانبەریدا پێبکرێت. هەر ئەڵێی ئەوەی دەگوزەرێ, ڕووداو نییە, بەڵکو تەنها دیمەنێکە. ڕواندا, سۆماڵ, یوگوسلافیا, شیشان و هتد و هتد. لەم هەموو نموونانەدا, ئینسان وێنەیەك بەدەست دێنێت, وێنەی هەلومەرجێکی "هەمیشەیی" نەك کێشمەکێش و ناخۆشییەکی گووزەرگەرا کە لە دەروونی یەك ئاڵوگۆڕی کۆمەڵایەتیدا پێکدێت.

ئەم دیمەنانە هانی ئێمەی بینەران نادات بۆ ئەوەی کارێك ئەنجامبدەین. لە پلەی یەکەمدا بە هۆی ئەوەوەی کە لە ڕواڵەتدا دەکرێ لە پشتی زۆر شتەوە خۆمان بشارینەوە. بۆ نمونە لە پشت

ئەوەوەی کە من و ئێوەی بینەرانی دیمەن, زمانی قوربانیانی ناو تەلەفیزیۆنەکە نازانین. لەوە ناگەین کە دەڵێ: منالەکەم لەو پشتەوە خسۆتە چاڵێکەوە و خۆم هەڵهاتووم. یان بە تەنها خۆم دەرباز بووم. یان ماڵمان لە گەڵ زەویدا تەختکراوە. ئێمە لە پشت ئەو واقعییەتانەوە خۆمان حەشاردەدەین کە ئەم نەهامەتییە لەوانەیە لە باری جوگرافیاییەوە چەند هەزار کیلۆمەترێك لە ئێمە دوور بێت، یان ئەوەی کە ئەم وێنانە پەیوەندییان بە دوێنێوە هەیە نەوەك ئەمڕۆ، لەوانەیە تا ئێستا کەسێك بە هانای ئەم قوربانییەوە هاتبێت، لەوانەیە ئەو قوربانییە کەمێك لەو لاترەوە بە سەرپەنایەك گەیشتبێت، یان لەوانەیە ئەو بریندارە، یان ئەو نیوگیانە بەجێهێڵراوەی فلانە کوشتاری بە کۆمەڵ ئێستا گیانی دابێت و حەسرەت و غەمە قورسەکەی لەگەڵ خۆیدا بردبێت. بە ملیۆنەها ئینسان ڕۆژانە خۆیان لە پشت ئەم بیانووانەوە دەشارنەوە تاکو لە دەست ئازارو تاڵی ئەم واقعیەتانە ڕزگاریان بێت.جێی داخە ئەمە یەکێك لە تایبەتمەندییەکانی ئینسانی ئەمڕۆیە، بەلایەك کە لە کات و شوێنێکی دیکەدا و بەسەر ئینسانێکی دیکەدا هاتووە، یان بە تایبەتی و بە وتەی باوی ئەمڕۆ بەسەر ئەو ئینسانانەدا هاتووە کە "کولتوور"ێکی تریان هەیە، بە هەمان ئەندازە دەردناك نییە کە ئەگەر لێرە و هەر ئێستا بەسەر خودی ئینسان خۆیدا بهاتایە. هەر ئەم مەسافە کاتی و شوێنی و وجودیە، ئەو ڕێیەمان پێدەدات کە بتوانین ڕوومان وەرگێڕین و بڵێین کە حەوسەڵەی بینینی ئەو دیمەنانەمان نییە و مێشکمان داغاندەکات. هەر بۆیەش دەکرێ تەلەفیزیۆنەکە بکوژێنینەوە و بچین بە سۆراغی کاری خۆمانەوە.

باسی سیناریۆی ڕەش, هێنانەگۆڕی ئەو چوارچێوەیەیە کە بە هۆیەوە بچینە سۆراخی ئەم "خۆشاردنەوە و ڕوووەرگێڕانە"ی من و تۆ و ژمارەیەکی زۆرتر لە خەڵکی، تا ئەم "خۆشاردنەوە و ڕوووەرگێڕانە"بە ئەنجامنەگات.

ئەو دیمەنانە، دەکرێ دیمەنی ئێمە و خەڵکانێك بێت کە بە زمانیان ئاشناین. بە سادەیی، دەکرێ داستانی ژیانی ئەم خەڵکەش بێت. ئەم دیمەنانە دەکرێ دیمەنی "وەزعییەتێکی هەمیشەیی" بێت لە ئێراندا. لێرەدا ئیتر، هەتا بۆ کورتبیینترین کەسانێکیش، ڕێگای هەڵهاتن لە هەستکردن بە بەلایەك کە ڕاستەوخۆیە، ئیمکانی نییە. ئیتر ڕێگای هەڵهاتن بۆ دەربازبوون لە بەرپرسیارێتی بە تەواوەتی بەستراوە. ئەگەر لەبەرانبەر ڕواندا و ویوگوسلافیادا دڵخۆشی خۆمان بەوە دەدەینەوە کە کارێکمان لە دەست نایەت، لێرەدا دەبێ بە فیکری کارێکەوە بین، تەلەفیزیۆنێك لە کاردا نییە تا خامۆشی کەین.

لە نێوان ئەوەی کە من بە سیناریۆی ڕەش ناوی لێدەبەم و خرۆشانێکی شۆڕشگێڕانەدا، ئاسمان و ڕێسمانە. باسی سیناریۆی ڕەش بە تەنها باس لە ڕوودانی بەیەکدادان و کێشمەکێشی خوێناوی نییە. دیمەنی سوپایەك کە بەڕووی جەماوەردا گوولـلە دەبارێنێ و ئەوانیش بە هاواری " تۆپ و تانك نامانترسێنێ" وەڵام دەدەنەوە، دیمەنی سیناریۆی ڕەش نییە. بەڵکو ئەمە دیمەنی شۆڕشێکە. ئاخر لە شۆڕشی جەماوەریشدا خوێن دەڕێژرێت. بەڵام یەکێك لە تایبەتییەکانی سیناریۆی ڕەش, ڕەگەزی داماوی‌و بێ‌چارەییە لە کۆمەڵگادا. بێ‌توانایی کۆمەڵگایە لە درك کردنی ئەوەی کە ئەم هەلومەرجە چۆن پێکهاتووە، تاکەی درێژە دەکێشێ و چۆن کۆتایی پێ‌دێت؟ شۆڕش مەیدانی کێشمەکێشە، کێشمەکێشێك کە هەندێك جار زۆر خوێناوییە و لەلایەن جەماوەرەوە بۆ باشترکردنی هەلومەرجی کۆمەڵایەتی پێویست بووە. هیچ ئاڵوگۆڕێکی مێژوویی بە بێ دەردی سەری نەچووەتەپێش. بەڵام من، ناوی سیناریۆی ڕەش لە هەلومەرجێك دەنێم کە تیایدا قسە لەسەر گۆڕینی کۆمەڵگا نییە، بەڵکو لەسەر تێکوپێکدانی چوارچێوە مەدەنییەکانی کۆمەڵگایە ئەویش نەك بە خواست و ئیرادەی جەماوەر, بەڵکو ڕێك بە پێچەوانەی خواست و ئیرادەی ئەوانەوە و لە هەناوی دەسەپاچەیی و بێچارەبوونێکی گشتیدا.

ئەم هەلومەرجە دەکرێ لە ئێراندا ڕووبدات. بەو شێوەیەی کە دەگوزەرێ، دوور نییە کە ڕۆژێك خەڵکی جیهان لە شاشەی تەلەفیزیۆنەکانیانەوە، ئەو ئاوارانە ببینن کە لە شیراز و ئەسفەهان و ڕەشت و ئەراکەوە هەڵهاتوون و شیوەن دەکەن کە فلانە گروپی ئیسلامی، فیسارە سەرکردەی سەربازی بەرەی ئارياییە ڕەسەنەکان، یان کەسێکی دیکەی سەر بە لقێکی دیکەی موجاهیدین، شار و ماڵ و قوتابخانەکانیان بەسەریاندا کاولکردووە و ئەوانیان لە خوێن هەڵکێشاوە. دەکرێ ئەم هەلوومەرجە نەك ڕووداوێکی ئیستیسنائی، بەڵکو قاعیدەیەك و شێوەیەکی ژیان بێت لە ئێراندا کە چەندین ساڵ درێژە بکێشێت. دەکرێ وەکو لوبنانی چەندین دەیەی پێش ئێستا، یوگوسلافیای ئەمڕۆ، لە زەینی خەڵکیدا هەلومەرجێکی ئەزەلی و ئەبەدی بسازێنێ. گوایا بە جیا لەمە، هیچ شتێك نەبووە و ناشبێت.
بەڕەسمی ناسینی ئەم مەترسییە، واتا ئەگەری واقیعی ئەم سیناریۆ ڕەشە لە ئێراندا، یەکێك لە پێوەرەکانی چەندوچۆنی جدی بوونی هێزە سیاسییەکانی ئێران و سەنگی مەحەکی ڕابەرە سیاسییەکانی ئەو هێزانەن. ئەوەندەی ئەم پرسیارە پەیوەندی بە خۆمانەوە هەبێت، ئەم باسە هەتا بڵێی باسێکی زەرووری و پێویستە. هەموو کەس دەزانێت ئێمە لە پەیوەند بە کۆمەڵگا، چینەکان، چەوساندنەوە, شۆڕش، ئازادی و بەرابەری چی دەڵێین. بەڵام ئایا ئەوەش دەزانن کە

ئێمه دەربارەی دوورنما و ئاییندەیەکی لەو جۆره چی دەڵێین؟ خاڵی بەهێزی باسی من لە پەیوەند بە سیناریۆی ڕەشەوه ئەوەیه که ئێمه کەسانی ناو مێژوویەکی زیندووین که دەتوانن ئەم ڕەوته مەترسیداره بخەنه پێش چاوی خۆیان. ئێمه ئەکتەرانێکی ناو شانۆگەرییەك نین که پێشووتر ئاخاوتن و جوڵەمان دیاریکرا بێت و خرابێته بەردەستمان. کۆمۆنیستێك که ئەرکه مێژوویی و پێوەرەکانی بزووتنەوەی مێژووی خۆی نەناسێت، کۆمۆنیستێکی دروست نییه.

لە هیچ شوێنێکی مارکسیزمدا دەربارەی "سیناریۆی ڕەش" و زەمەنی لەیەکهەڵوەشاندنەوەی گشتی شیرازەی کۆمەڵگا و ئەرکی کۆمۆنیستەکان لەبەرانبەریدا قسەیەك نەوتراوه و "چی بکەین و چی نەکەین"ێك دەستنیشاننەکراوه. ئەوه ئێمەین که دەبێ ئەم هەلومەرجه دیاریبکەین. لێرەدا و لە کۆتایی ئەم شیکردنەوەیەشدا، ئەوەی که خاڵی گرنگه، دووباره جەختکردنەوەیه لەسەر هەلومەرج و پێداویستییەکانی پێشڕەوی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی چینی کرێکار. ئەو پرسیارەی که داوای وەڵامان لێدەکات ئەوەیه که ئایا دەتوانین بەرپرسیارێتییەکانی خۆمان لە هەلومەرجێکی وادا بناسین و لە ئەستۆی بگرین. ئەم بەرپرسیارێتییه دەتوانێ کۆشش بێت بۆ نەفیکردنەوەی ئەم دوورنمایه، یان لە دۆخی قەومانیدا، بە شێوازێکی خێرا کۆتاییپێهێنێت. حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری, بە هێنانەگۆڕی ئەم باسه دەیەوێ بڵێ: بەڵێ, ئێمه بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی جۆره دوورنمایەکی ئاوا، ئەم پرسیاره وەك بەرپرسیارییەتێکی سیاسی بە ڕەسمی دەناسین. ئێمه خەریکه دەڵێین: بەڵێ، ئەگەرێکی لەوجۆره ئیمکانی هەیه. ئەمه بەڵایەك نییه که تەنها بەسەر "یوگوسلافیەکاندا" بێت و "ئێرانییەکان" بەوەی که گوایه "هونەر تەنها بەلای ئەوانەوەیه" بتوانن لەبەرانبەریدا تەلقیح کرابن و پارێزراوبن لێی. باس لەسەر کۆمۆنیزم و بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتییه. تەنها کۆمۆنیزمێك که بتوانێت لە و بڕگه مێژوویانەدا وەڵامی ئەو پرسیارانه بداتەوه، دەتوانێت بەڕاستی مێژووی خۆی بۆ ملیۆنەها ئینسان بسەلمێنێت و ئاسۆی کۆمەڵایەتی خۆی، کۆمەڵگای دڵخوازی خۆی، پێوەر و بەهاکانی خۆی، بکاته ئاسۆ و بەهای جەماوەرێکی بەرینی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش. ئەگەر ئەوه وەك گریمانێك قبوڵبکەین که ئەم دوورنمایه ئیحتیمالی ڕوودانی هەبێت و ئاگادارکردنەوەی ئێمەش، یەك ئاگادارکردنەوەی واقیعی بێت، ئەو کاته هەر حزب و ڕەوتێکی دیکه که بێ دەربایسی لەبەرانبەر ئەوەدا نیشانبدات و خۆی گێلبکات، حزبێك و ڕەوتێکی بێمانا و بێفەڕ دەبێت.

زەمینەکانی ڕوودانی سیناریۆی ڕەش:

ڕەوتە جۆراوجۆرەکانی دیکەی ئۆپۆزسیۆن و تەنانەت خۆیشمان، ئاڵوگۆڕە سیاسییە ئاییندەییەکانی ئێران وەك گوزەرێك لە دەوڵەتێکەوە بۆ دەوڵەتێکی دیکە چاولێدەکەن. ئەگەر کۆدەتا، شەڕ، شۆڕش و شتی دیکە لەم بۆچوونەدا ڕوودەدات، لە واقیعدا ئەوانە هیچ شتێك نین جگە لە ئامراز و کەناڵی گواستنەوە لە دەوڵەتی پێشینەوە بۆ دەوڵەتێکی دیکە. بە دەربڕینێکی تر، ئەم زەمەنی ئاڵوگۆڕە، بە هەموو شەڕێك و خوێنڕێژیەکییەوە کە دەتوانێ لە ناویدا جێببێتەوە، ئەو پارچە هێڵەیە کە دوو زەمەنی ناسراو پێکەوە بەیەکەوە دەبەستێتەوە. لە جەرگەی ئەم ماجەرایەدا، دوو دەوڵەت و دوو هەلومەرجی کۆمەڵایەتی تاڕادەیەك پێناسەکراو و ناسراو, قەراردەگرن. کاتێك خەڵکی باس لە سەرنگوونکردنی جمهوری ئیسلامی ئێران دەکەن، هەمان ئەم بۆچوونەیان لەلایە: جمهوری ئیسلامی ئێران بڕوات و دەوڵەتێکی تر یان ڕژێمێکی تر، شوێنی بگرێتەوە. وەك چۆن لە پێشەوە ئاماژەم پێدا، ئێمە لەم باسەدا ئەو ئەگەرە دەهێنینە پێشێ کە ڕەوتی ڕووداوەکان دەکرێ بە شێوازێکی تردا بڕوات. هەلومەرجی دوای جمهوری ئیسلامی ئێران، دەتوانێت هەلومەرجێکی بێ شێوە و بەسەریەکدا تێکەڵاو بێت. هێنانەبەرچاوی ئەم دۆخە، بە لەبەرچاوگرتنی ئەو دیمەنە پڕ لە ئاژاوەیەی کە لە وڵاتانی گۆشەوکەنارەکانی دیکەی دنیادا دەگوزەرێ، کارێکی دژوار نییە.

بۆچی لە ئێراندا ئیمکانی ڕوودانی ئەم سیناریۆیە هەیە؟ با بە کورتی ئەو فاکتەرانە بژمێرین:

یەکەم: لەوەدا هیچ گومانێك نییە کە ڕژێمی جمهوری ئیسلامی ئێران, لە گێژاوی تەنگژەیەکی گەورە و قوڵی ئابووری و سیاسیدا پەلدەهاوێ. ئێمە لە ڕۆژنامەی ئەنتەرناسیۆناڵدا ئەم ئەزمەیەمان بە "دوا پەردە" ناولێناوە. بەم هۆیەوە, بە بۆچوونی من، دوا ئەڵقەیەك لە ژیانی جمهوری ئیسلامی ئێران و دەسپێکردنی پرۆسەی نابوودبوونی ئەو، بریتی نییە لە گۆڕینی ڕەیڵی ئابووری یاخود دووبارە پینەکردنەوەیەکی تری سیاسی ڕژێم. بەڵکو یەك سەرنگوونکردنی سیاسی و چارەنووسساز دەبێت. ڕژێم لە قامەتی ئێستای دەسەڵاتیدا توانای چارەسەر یان سووککردنەوەی باری ئەم ئەزمەیەی نییە. ئەم ئاڵوگۆڕە سیاسییە دەتوانێ کەوتنی ڕژێم بێت، یان حسابیەکلاکردنەوەی خوێناوی و یان ئاڵوگۆڕێك کە تەواوی بناغەکانی ئێستای ڕژێم

دەخاتە ژێر پرسیارەوە. لە خوارترەوە، بە حاڵەتێکی تر ئاماژەدەکەم کە ئیحتیماڵی ڕوودانی زیاترە. بەڵام ئەوەی کە ڕۆشنە، دەسپێکردنی یەك دەورەی ئەزمەی سیاسی قوڵبووەوەیە کە سەرنگوونی و نابوودی تەواوەتی ڕژێمی ئیسلامی، یەك قۆناغی لێ جیانەبووەوەیەتی.

دووەم: جمهوری ئیسلامی وەکو ڕژێمی پاشایەتی"سەڵتەنەت" نییە کە بتوێتەوە. تەنانەت لە دۆخی سەرنگوونبوونی ئەم ڕژێمەدا، چەندین ڕەوتی ئایینی و فالانژی چەکبەدەستی تا ڕادەیەك بە هێز و داخ لە دڵ، تیرۆریست و دژی کۆمەڵگای لێدەمێنێتەوە و لە ئاستی هەموو ناوچەکەدا بوونیان دەبێت و بۆ گێڕانەوەی دەسەڵاتی ڕەوتی ئیسلامی و بە ئامادەییەکی سیاسی سەربازییەوە لە هەر بەشێکی وڵاتدا کە دەستیان بڕوات، تێدەکۆشن. ئەگەر لەم وێنەیەدا، فالانژەکانی ئۆپۆزسیۆن، ئیسلامی و ئارایییەکان، کەڵەکبازانی سیاسی و جەردە سەربازییەکانی دیکەی بخەینە سەر کە لە دۆخی نەمانی دەسەڵاتدا لە هەر گۆشەیەکەوە سەر بەرزدەکەنەوە، دەتوانین ژمارەی زۆری ئەکتەرەکانی ئەم سیناریۆیە بهێنینە پێش چاو. دامەزراندنی دەوڵەتی ئایندەیی ئێران، گرێدراوە بە لە مەیداندەرکردنی ئەم دەستەوتاقمانەوە.

سێیەم: بە ڕووخاندنی شۆرەویی و کۆتاییپێهاتنی بەرابەرکێکانی جەنگی سارد، گەلێگ تەنگەژەی سیاسی و حوکومەتی لە وڵاتانی دواکەوتوو کە لە زەمەنی پیشووتردا لە ژێر کۆمەڵێك فشاردا زۆر بە پەلە کۆنترۆڵ دەکران، ئەمڕۆ کوشندەتر و ئاڵۆزتر بوونەتەوە. مەسەلەکانی ئایدیۆلۆژیا و فەلسەفەی حوکمەت و هاوکات بنەما سیاسی و پەیکەرەکانی حوکمەت، لە بەشێکی زۆری ئەو وڵاتانەدا بە مەسەلەیکی کراوە گۆڕدراوە و ڕەوتە سیاسییە جۆراوجۆرەکان لەسەر دیاریکردنی تایبەتمەندییە سیاسی و ئایدیۆلۆژییەکان لە نەبەردێکی ئاشکرادا لەبەرانبەر یەکدا ڕاوەستاون. ئەم بۆشایی و بێ شکڵییە ئایدیۆلۆژی و سیاسیی و ناڕۆشنبوونەی پەیکەری حکومەتی بۆرژوازی لە ئێراندا، بە تەواوەتی لەبەرچاودایە.

نە سەڵتەنەتی مەشروتەخوازەکان، نە سیستەمی پارلمانی، نە دیکتاتۆری پاشایەتی و نە ڕژێمی ئیسلامی، هیچ کامیان بە مانای شێوازە جۆراوجۆرە حوکمەتییەکان، ڕەگ و ڕیشەیەکی بەهێزیان لە ئێراندا پەیدانەکردووە و نەبووەتە شێوەیەکی قبوڵکراوی دەوڵەت. مەسەلەی گرنگ لە هەر ئەزمەیەکی جدی و سیاسی لە ئێراندا، نەك تەنها پێکهاتەی دەوڵەتی ئایندە، بەڵکو "چەشنی" حوکومەتی ئاییندەیە. ئەمە نەك هەر بابەتێکی جەدەلی چینایەتییە، بەڵکو تەوەری جەدەلی ناو خۆی بۆرژوازی ئێرانیشە. بەلەبەرچاوگرتنی هەلومەرجی جیهانی و

دیارنەبوونی ئەلگۆ و نموونە و ئۆردوگا هەژموونداره‌کانی بۆرژوازی لە ئاستی نێو نەتەوایەتیدا، یەکسەرەکردنەوەی شێوەی حوکمەت بۆ خودی بۆرژوازیش لە ئێراندا، بە بێ کێشمەکێشێکی توند، مەیسەر نییە.

چوارەم: ڕێککەوتنە کۆنە نێونەتەوەییەکانی نێوان زلهێزە ئیمپریالیستی و ئۆردوگای ڕەقیبەکان لەبەین چوون و هەموو دنیا بە مەیدانی بەرابەرکێیەکی چەند جەمسەرە لەسەر ناوچەکانی دەسەڵات گۆڕدراوە. جەدەل و بەرامبەرکێی هێزە جیهانیی و ناوچەییەکان بۆ بەدەستهێنانی هێز لە ئێراندا، هیچ گوومانێك هەڵناگرێت. یەك بناغەی شەڕی ئیحتیمالی ناوخۆ لە ئێراندا، ئەم بەرابەرکێ و ململانێی هێزە نێونەتەوەییەکانە. هەر هەمان ئەو بەرابەرکێیەیە کە لە بەشێکی کانوونەکانی دیکەی ئەزمەی ئەمڕۆی جیهاندا، بۆ نموونە لە بۆسنییەدا، ڕێگری جدی چارەسەرکردن یان سووککردنەوەی ئەزمەکەن. بۆ نموونە هیچ گوومانێك نییە کە لە دروستبوونی نا ئارامی و شلۆقییەکدا کە چەند مانگێك بخایێنێت، خۆرئاوا بیرێك لە وەزعییەتی خۆزستان و کەنارەکانی باکووری کەنداو دەکاتەوە. ئیمکانی ئامادەیی سەربازی ئەمریکا و خۆرئاوا، چ بە شێوەی ڕاستەوخۆ و چ لە ژێر چەتری نەتەوە یەکگرتووەکاندا، لە هەندێ شوێنی ئێراندا و لە هەلومەرجێکی ئاوادا کەم نییە. ئەگەر سیناریۆی ڕەش لە ئێراندا بکەوێتە کار، لانی کەم بەقەد ژمارەی دەوڵەتانی دراوسێ و هێزە جیهانی و ناوچەییەکانیش، هێندە ئیمام و سەرەك کۆمار و خان و سەردار و جەنەراڵیش پەیدا دەبن کە بە داروودەستە چەکدارییەکەی خۆیانەوە بەرژەوەندییەکانی ئەم هێزانە دەپارێزن.
بەلەبەرچاوگرتنی ئەم فاکتەرانەی سەرەوە و هەندێ هۆکاری تایبەتی دی، بە بۆچوونی من، ڕوودانی سیناریۆیەکی ڕەش لە ئێراندا، ئەگەرێکی واقیعییە.